

УДК 78.071.2 (477.25)

Ірина Кондратенко

**ДО ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ:
ГАСТРОЛЬНІ ПОДОРОЖІ КИЇВСЬКОГО МИТРОПОЛИЧОГО ХОРУ
ПІД КЕРІВНИЦТВОМ М.С. ЛИТВИНЕНКА**

В даній статті розкрито роль Київського митрополичого хору під керівництвом Михайла Семеновича Литвиненка у популяризації українського хорового мистецтва за кордоном і поглибленні зв'язків між народами у галузі культури. Охарактеризовано рушійні процеси розвитку української духовної музики в період і після перебудови. На основі віднайдених матеріалів і спогадів знайомих митця відтворена картина концертного життя колективу, і, зокрема, трьох його закордонних виступів в містах Турку і Тампере (Фінляндія, вересень 1990); Камен-Герен (Німеччина, червень-липень 1994); Ганновер, Мюнхен, Аугсбург, Штутгарт (липень 1995).

Ключові слова: Литвиненко М. С., гастролі, митрополичий хор, сценічні виступи, концертні програми, духовна музика.

Кондратенко И. К проблеме европейской межкультурной коммуникации: гастрольные поездки киевского митрополичьего хора под руководством М.С. Литвиненко. В данной статье раскрыта роль киевского митрополичьего хора под управлением Михаила Семёновича Литвиненко в популяризации украинского хорового искусства за рубежом и углублении связей между народами в области культуры. Охарактеризованы движущие процессы развития украинской духовной музыки в период и после «перестройки». На основе найденных материалов и воспоминаний знакомых руководителя воссоздана картина концертной жизни коллектива, в особенности трёх его гастрольных выступлений в городах Турку и Тампере (Финляндия, сентябрь 1990); Камен-Герен (Германия, июнь-июль 1994); Ганновер, Мюнхен, Аугсбург, Штутгарт (июль 1995).

Ключевые слова: Литвиненко М. С., гастрольные поездки, митрополичий хор, сценические выступления, концертные программы, духовная музыка.

Kondratenko I. To problem of the European Intercultural Communication: touring trip of Kyiv Metropolitan Choir under the direction of Mikhail Litvinenko. This article describes the role of Kyiv metropolitan` choir under the direction of Mikhail Litvinenko in promotion of Ukrainian choral art abroad and deepening of relations between peoples in cultural sector. It characterizes the choirmaster's activities in field of Ukrainian spiritual music during and after the restructuring. On the base of found materials and memories of friends of the artist recreated the picture of concert life of choral society, and, in particular, its three performances abroad in the cities of Turku and Tampere, Finland in September 1994; Kamen-Guerin, Germany (June-July 1994); Hannover, Munich, Augsburg, Stuttgart (July 1995).

Keywords: Michail Litvinenko, tours, metropolitan choir, scene performances, concert programs, spiritual music.

Київський митрополичий академічний хор з кінця 80-х рр. справедливо вважався одним із найкращих церковних колективів України. І це не випадково, адже впродовж 30 років його очолював *Михайло Семенович Литвиненко* (нар. 1927 р.) – талановитий регент-практик «старої формації», який дивом залишився живим в часи радянського безбожжя, і, без перебільшення, на сьогодні єдиний спадкоємець нині забутих церковно-співацьких традицій нашої країни.

Постать М. Литвиненка як хормейстера-організатора примітна тим, що вперше за радянський період існування митрополичого хору, йому вдалося не тільки створити повноцінний концертний колектив у безпосередньому значенні цього слова, але й підняти його технічно-виконавську майстерність до рівня міжнародного. Цим, власне, і пояснюється *актуальність* поставленого питання: адже, розглядаючи *вперше* закордонні виступи колективу, ми ставимо *завдання* простежити розвиток міжкультурних взаємодій за участі київського митрополичого хору, які відбулися незадовго до перебудови і в перші роки Незалежності. З цією метою автором дослідження було віднайдено і опрацьовано відповідні джерела (опубліковані видання, матеріали з особистого архіву митця), а також зібрано достатню кількість інформації усного характеру, що допомогло відтворити цілісну панораму концертних подорожей колективу.

За усталеною традицією, функція хору Володимирського собору продовжувала залишатися незмінною від дати заснування цього колективу в 1896 році [5, с. 41]. Як відомо, церковні півчі брали участь в музичному оформленні богослужінь, а також обслуговували урочисті події (пам'ятні дати, освячення нових споруд, вітання шанованих осіб тощо) переважно в рамках єпархіального життя. Політика радянського атеїзму на довгий час загальмувала розвиток церковного співу; тільки з кінця 80-х рр., коли відчувалося послаблення ідеологічного тиску на православну культуру, відкриваються нові творчі обрії і, разом із тим, змінюється виконавське амплуа цього колективу. Той факт, що незадовго до періоду перебудови богослужбова музика починає виходити за стіни храму, а отже, перестає сприйматися слухачем тільки як прикладне явище, зумовив вихід і митрополичого хору на концертну естраду.

Зокрема, коротко згадаємо участь цього колективу в багатьох творчих проектах, серед яких виділимо концертні виступи митрополичого хору в Трапезному храмі Києво-Печерської Лаври, Будинку органної і камерної музики, Палаці «Україна» [4, с. 138]. Епізоди зі звучанням митрополичого хору представлені в кінофільмах «Святкування 1000-ліття Хрещення Русі» (1988 р., режисер – Б. Карпов); «Етюди про Врубеля» (1989 р., режисер – Л. Осика) [6, с. 17]; «Анатомія розколу», «Глас Печерський», «Моя Лав-

ра» (2002, 2004, 2009 рр.), а також у серії документальних кінохронік, присвячених Блаженнішому Митрополиту Володимиру (2005-2006 рр., режисер – О. Леонтенко). До сказаного додамо, що в різні періоди існування колективу було здійснено запис платівки «*Вознесох избранного от людей Моих*» (1987 р.), компакт-дисків – «*Господи Боже спасения моего, во дни воззвах и в нощи пред Тобою...*» (1999 р.), і «*Поем Богу нашему, дондеже есмь*» (2008 р.) [4, с. 139]. Проте, маловідомою сторінкою концертного життя Київського митрополичого хору залишаються його закордонні виступи, яким, власне, і присвячена стаття.

Гастролі хору під орудою М. Литвиненка справедливо можна назвати не тільки місіонерським, просвітницьким, але й комунікативним явищем. Йдеться, зокрема, про те, що за правилами міжнародного етикету закордонний виступ будь-якого художнього колективу є особливим виявом миру, уваги і доброзичливості до самотності кожного конкретного народу, нації. Тому ми можемо констатувати, що на той час київський митрополичий хор постав певним уособленням української православної культури. Йому, незважаючи на скрутні роки після перебудови, вдалося здійснити задумане: показати європейській музичній громадськості гідні результати своєї справи, і, таким чином, продемонструвати шляхетний «жест поваги» до тих країн, які його приймали.

Відзначимо, що в «переломний» для України державотворчий період надзвичайно посилюється інтерес слухачів до духовної музики, а разом із тим, пожвавився і концертно-фестивальний рух у цій царині. Підтверджуючи вищесказане, дослідник київського хорového життя А. Лащенко наголошує, що: «*Концерти з творів української духовної спадщини у Володимирському, Софійському соборах, Кирилівській, Трапезній церквах, пізніше – у відбудованому Михайлівському Золотоверхому, Успенському соборах, Андріївській церкві <...> та інших храмах Києва в інтерпретуванні провідних професійних і аматорських колективів Києва стали звичними для київської громадськості*» [3, с. 89]. На основі наведеної цитати ми маємо змогу побачити «...якісно новий художній, просвітницький та світоглядний рівень» [там само, с. 91] поступово «відродженої з руїн» православної хорової культури і її, разом із тим, величезне розмаїття, що задовольняє різні смаки і уподобання багаточисленних шанувальників.

Варто додати, що паралельно з популяризацією духовно-співацької спадщини українські хорові колективи отримують нові можливості для подальшого розширення кола міжнаціональних і міжнародних зв'язків. Уроцисті заходи з нагоди 1000-ліття Хрещення Русі, що відбулися в 1988 році, наочно показали необхідність руйнування «атеїстичної завіси», залишки якої продовжували гальмувати культурне збагачення багатьох творчих колективів, особливо церковних. Митрополичий хор Володимирського кафедрального собору під керівництвом Михайла Семеновича, разом з іншими провідними хорами брав активну участь у цій події і зарекомендував себе,

на велике здивування знавців і слухачів, як напрочуд сильний і самобутній концертний колектив.

Виступ митрополичого хору, який відбувся 28 липня 1988 року в приміщенні Національної опери України, по суті став дебютом колективу на великій концертній сцені. Багатотисячна слухацька аудиторія і телеглядачі оцінили рівень виконання православної духовної музики, що дало підставу вважати хор повноцінною концертною одиницею з притаманними тільки йому власними засобами впливу. Така яскрава «заявка про себе» остаточно спростувала хибну думку багатьох критиків про те, що, за словами самого Михайла Семеновича, «...навіть найбільші за складом співаючих церковні хори нібито неспроможні озвучити великі приміщення за відсутності храмової акустики». Також подекували, що церковні півчі за своєю природою «взагалі не вміють триматися на сцені»¹. Тобто не наділені, належною мірою, «розкутістю», артистизмом і сценічною поставою – цими неодмінними якостями професійних хорових співаків, які здобуваються лише за наявності постійної концертної практики і особистого досвіду кожного з них.

Звідси постає питання: звідки ж сформувалися ці якості у співаків колективу, якщо, як нам відомо, функція церковного хору є дещо специфічною?

Аматорський відеозапис цього виступу, який зберігається в особистому архіві митця, дає нам можливість пересвідчитися в тому, наскільки тогочасний рівень митрополичого хору дійсно відповідав поняттю «професійний колектив». У його виконанні прозвучали тропар Рівноапостольному князю Володимирі (автор – М. Компанейський), стихира на літії в гармонізації О. Сніжинського, а також власний твір М. Литвиненка «Величить душа моя Господа» (солісти – Наталія Михайлова та Ірина Стемпіцька). Концертна програма виконувалась не в складі зведеного хору (тобто в поєднанні з іншим колективом), а, за хормейстерською термінологією, «власними силами». І тому стає зрозуміло, що такий виступ просто не міг залишитися непоміченим: від цього часу хор Володимирського собору почав брати участь у серйозних творчих проектах, а також отримувати концертні запрошення від «країн-побратимів» колишнього Радянського Союзу.

Попередньо слід зауважити, що митрополичий хор був ідеально підготовлений для таких заходів, адже мав колосальну сценічну практику, роками «виспіваний» різноманітний репертуар, і, звісно, разючу внутрішню згуртованість, без наявності яких не могло бути й мови про успішні публічні виступи. В свою чергу, це є і наслідком того, що задовго до гастролей колектив давав багато благодійних концертів на засадах художньої самодіяльності. Зокрема, збереглися дві газетні замітки про один з таких виступів, який відбувся 27 грудня 1989 року в приміщенні Республіканського Будинку органної і камерної музики з ініціативи дитячого фонду. І, хоча за

¹ Тут і далі використовуються дані, почерпнуті з особистої бесіди з М. С. Литвиненком (Києво-Печерська Лавра, березень 2014 рік). – Прим. авт.

відомих причин митрополичий хор стояв не на сцені, а на балконі, – автор однієї з рецензій М. Худан запевняє, що це був винятково яскравий і насичений концерт [7, с. 3]. В програмі звучали розспіви Києво-Печерської Лаври, твори П. Турчанінова, Я. Калішевського, Г. Давидовського, М. Бутомо, В. Локтева, а також *«...кілька колядок, що теж було своєрідною несподіванкою»* [2, с. 3]. А насправді, в цьому немає ніякої дивини – надворі зима, і концерт відбувся напередодні новорічних свят, коли в пам'яті слухачів «оживали» інтонації знаменитого «Щедрика»...

Сторінку гастролей митрополичого хору відкрила подорож до Фінляндії, яка відбулася у вересні 1990 року. Зазначимо принагідно, учасники колективу відвідали міста Турку і Тампере, де, окрім концертних виступів, мали змогу культурно збагатитися і чудово відпочити.

У розрізі нашої статті, згадаємо, як докладно Михайло Семенович розповідав, що саме передувало цій подорожі. За запрошенням Екзарха Української Православної Церкви митрополита Філарета (Денисенка), до Києва прибув хор карело-фінської православної общини, художній керівник якої запропонував митрополичому хору взяти участь в урочистостях, присвячених відкриттю знаменитого «Палацу Тампере». Це унікальний, за словами М. Литвиненка, *«фешенебельний європейський концертний зал, обладнаний рухомими щитовими резонаторами на стелі»*. Завдяки сучасному технічному оснащенню відпала потреба штучно підсилювати, а значить, і спотворювати природне звучання голосів за допомогою мікрофонів. У виконанні митрополичого хору прозвучали вибрані духовні та світські твори українських і російських композиторів: Д. Бортнянського, С. Дегтярьова, М. Лисенка, М. Леонтовича, а також самого М. Литвиненка. Соло виконували згадані нами Н. Михайлова та І. Стемпіцька, на той час ще студентки Київської консерваторії. Завершувало виступ хору виконання знаменитої «Сусідки» в обробці Я. Яциневича, яка мала приголомшливий успіх у слухачів. За безпосередніми свідченнями Н. Михайлової, *«...митрополичий хор тричі викликали «на біс»*. Михайло Семенович був надзвичайно вражений акустикою цього приміщення і яскраво згадує цю мить: *«Камерний склад нашого хору звучав так, неначе на сцені стояла ціла капела... Напрочуд дивовижно: махнути руками, і – лавина звуку...»*

«...Карело-фінська православна община, яка приймала нас, надзвичайно близька до українців своєю духовністю, щирістю, винятковим людським теплом, і ми відразу відчули цю невидиму, але помітну спорідненість душ»¹, – Н. Михайлова поділилася своїми враженнями від подорожі. Гостей вразила неповторна карельська природа, виняткова любов жителів цієї країни до всього прекрасного і духовного... Так, незадовго до від'їзду, за участю київського митрополичого хору і хору храму святителя Миколая міста Тампере були відслужені урочисті богослужіння. Михайло Семено-

¹ Бесіда з солісткою митрополичого хору Успенського кафедрального собору Н. Михайловою. – Києво-Печерська Лавра, березень 2013 р.

вич завжди з любов'ю згадував фінського диригента, ім'я якого, так само, як і матеріали з цієї подорожі, він, на превеликий жаль, не зберіг.

Наступний виїзд за кордон, яскраві епізоди якого зафіксовані у газетних статтях, аматорському відеозаписі і численних фотознімках, відбувся наприкінці червня 1994 року. Митрополичий хор, подолавши 2600 кілометрів, прибув до свого місця призначення, про що свідчать німецькомовні видання¹. Невелике місто Камен-Герен (географічно розташоване між Ганновером і Дортмундом), – приймало українських гостей в лютеранському соборі святої Катерини, який вміщував понад тисячу слухачів. Цикл концертів духовної музики за участі митрополичого хору, німецького хору і зведеного хору обох колективів під керівництвом Франца-Йозефа Хросника, головного організатора і спонсора проекту, назавжди залишилися в пам'яті жителів і гостей міста.

Київський митрополичий хор ознайомив публіку зі слов'янською музикою за допомогою акапельних програм. Програма першого виступу була укомплектована з творів вітчизняної богослужбової класики: С. Дегтярьова, Я. Калішевського, П. Чеснокова, М. М'ясникова, М. Бутомо, В. Локтева. Зауважимо, що твір останнього – «Велике славословіє №2», – М. Литвиненко особливо цінував, і у власній регентській практиці відзначав його як «...незвичайно глибокий і значимий за своєю внутрішньою силою піснеспів, під час звучання якого слухачі буквально піднялися над стільцями». Також слід відмітити напрочуд вдалу інтерпретацію твору «Ангел вопієше» П. Чеснокова для мішаного хору і соло сопрано у виконанні Н. Михайлової.

Іл. 1. Київський митрополичий хор під час виступу. м. Камен-Герен, липень 1994 рік².

¹ В особистому архіві М. Литвиненка є альбом з фотоматеріалами цієї поїздки, у якому вміщено три замітки з німецькомовних періодичних видань: «Ukrainische Gäste sind Musicalische Vollprofis», «Russischer Chor bedankte sich mit Gesang» та «2600-km-Busreise zum Konzert». Назви видань поки що не встановлено.

² Фото і фономатеріали з особистого архіву М. Литвиненка.

Заключний концерт за участі обох колективів відбувся 19 липня в приміщенні міського Лютеранського духовно-культурного центру. Причому, на відміну від концерту в соборі святої Катерини, де звучала виключно духовна музика, на цьому вечорі були представлені як духовні, так і світські композиції. Виступи українського хору мали гучний успіх. Як пізніше згадував архідиякон Сергій (Косовський), також учасник гастролей: *«Це був справжній триумф слов'янського православного пісенства, одним словом - фурор»*¹.

У виконанні митрополичого хору було репрезентовано і німецьку музику – знаменитий хор «Алілуя» з ораторії «Месія» Г. Генделя і IV частину з «Німецького реквієму» Й. Брамса, які прозвучали мовою оригіналу в супроводі роялю. Серед світської хорової класики назвемо «Вечір» С. Танєєва, твори на вірші Т. Шевченка («Рече та стогне Дніпр широкий», «Заповіт»), а також українські колядки і народні пісні в обробці М. Литвиненка («А в Єрусалимі»), М. Леонтовича («Щедрик»), М. Ракова («Ой, дуб, дуба»). Такий блискучий «фолькблок» своїм національним колоритом гармонійно завершив камен-геренські музичні зустрічі. До сказаного додамо, що між відділеннями концерту німецькі слухачі мали нагоду насолодитися співом солісток митрополичого хору: з величезним успіхом прозвучали арії Гелени-Болеро («Сицилійська ніч» Дж. Верді), Йолан («Милана» Г. Майбороди) та декілька дуетів. Програму заключного виступу завершували «Алілуя» П. Чеснокова і традиційне «Многоліття» Д. Бортнянського у виконанні обох колективів.

Переглядаючи «програмки» і аматорський відеозапис концертів, дбайливо збережені Михайлом Семеновичем, можна особисто пересвідчитися у широкому об'ємі репертуару обох музичних вечорів, який насправді є досить складним для церковного хору. А разом із тим, уявити реальні виконавські труднощі за умови «зміни обстановки» і мовного бар'єру, і спробувати усвідомити значення колосальної роботи художнього керівника, необхідної для реалізації цього задуму...

¹ Бесіда з проректором КДАіС архідияконом Сергієм (Косовським). – Києво-Печерська Лавра, квітень 2013 р.

Іл. 2. Обкладинки програмок Київського митрополичого хору.

Яскраві виступи митрополичого хору настільки закріпилися в пам'яті шанувальників співочого мистецтва, що через рік колектив отримав нове запрошення. Через особисті життєві обставини М. Литвиненку не вдалося взяти участь у цій подорожі, і до Мюнхену вирушив «міні-склад» митрополичого хору – всього 12 чоловік. В липні 1995 року в будинку української діаспори «Дніпро» відбулося засідання представників релігійних конфесій, для урочистого відкриття якого були запрошені і київські співаки. Учасниця хору Людмила Белова взяла на себе обов'язки диригента, і, за свідченням Н. Михайлової, «...програма з церковних творів і народних пісень, яка мала «вкладатися» в 10 хвилин, розрослася до повноцінного концертного відділення». Зокрема, в Мюнхені випала почесна місія відслужити панахиду на могилі Степана Бандери, а потім колектив відвідав з концертами німецькі міста Ганновер, Аугсбург і Штутгарт. Фото з цього, на жаль, останнього концертного турне зберігаються в будинку української діаспори «Дніпро».

Характеризуючи тогочасний рівень київського митрополичого хору, зауважимо, що кількість хористів разом із солістами (крім останньої подорожі), налічувала біля 25 чоловік. Це, в свою чергу, не завадило включити до репертуару колективу твори, написані не для камерного, а для великого складу. Знайомому з хоровою справою стає зрозуміло, що суть тут полягає не в кількості співаків, а передусім в якості виконання. Як видно, означена мета була досягнута завдяки ретельному добору голосів, методиці вокально-хорової роботи, доцільності репертуарних рішень, внутрішньої творчої

дисципліни і навіть зовнішньому вигляду хору. Все це здійснив Михайло Семенович: адже вірно сказано, що диригент – це «обличчя» керованого ним колективу. Як згадує колишній бібліотекар хору Анна Кабанова, талановита рука художнього керівника торкнулася практично усіх сфер життя колективу – від виконавських до організаційних і навіть господарчих. Про це яскраво свідчить такий приклад: навіть у перші роки Незалежності, коли спостерігалось дуже повільне, але поступове оновлення культурно-мистецького життя України, М. Литвиненку вдавалося знайти і залучити спонсорів і однодумців, які виявилися небайдужими до майбутнього нашої духовної спадщини. Серед них, окрім вищезгаданого митрополита Філарета (Денисенка), варто назвати приватного підприємця Анатолія Руденка, який допоміг колективу підготувати всі необхідні гастрольні документи; Геннадія Луценка, завдяки якому було вирішено організаційні і транспортні питання, а також багатьох інших духовних і приватних осіб. Додамо, що митрополичий хор на концертній естраді завжди виглядав охайно і бездоганно. Завдяки турботам Людмили Василівни Литвиненко, дружини Михайла Семеновича, і старости Володимирського кафедрального собору Миколи Матвійовича Волошкова, для виступів колективу були придбані концертні костюми в національному стилі [1, с. 144].

Хоча в дослідженні концертного життя колективу наявні так звані «білі плями», – безумовно, його гастрольні подорожі стали яскравою сторінкою в історії хорової культури Незалежної України. У цьому велика заслуга його художнього керівника, який, як модно зараз казати, один із перших «відкрив вікно в Європу» для православної музики і «...нікому не відомому хору без регалій і звань». Слова митця актуальні і в наші дні, оскільки навіть за наявності відповідних ресурсів і сприятливих для цього факторів, підняти і довершити до кінця таку відповідальну справу, як закордонна подорож, – залишається під силу лише небагатьом церковним колективам.

Завершуючи короткий огляд унікальної концертно-гастрольної діяльності митрополичого хору, ми маємо всі підстави стверджувати – тільки справжньому Майстрові своєї справи, якому Богом дарований талант, помножений на глибоку віру, кропітку працю і величезний життєвий досвід, вдається з поміччю Вишнього зламати стереотипи і здійснити величну справу. Навіть, незважаючи на солідний вік... І Михайло Семенович є таким Майстром, адже має ще одну особливу, властиву тільки справжньому митцеві-християнинові, якість – це почуття ревної відповідальності перед Богом, мистецтвом і людьми¹.

¹ У статті використані спогади М. Литвиненка і його знайомих: Людмили Литвиненко, Наталії Михайлової, Ірини Стемпіцької, Тетяни Хребтової, архідиякона Сергія (Косовського).

Література

1. Глушко В. Пою Богу моему... Михайл Семёнович Литвиненко – регент митрополичьего хора / В. Глушко. – К.: Издательский отдел УПЦ, 2011. – 156 с.
2. Кобець О. Найменш відома сторінка: / Концерт Митрополичого академічного хору Володимирського кафедрального собору у Республіканському будинку органної і камерної музики / Ольга Кобець. – Вечірній Київ. – 1989. – 14 січня. – С. 3.
3. Лащенко А. З історії київської хорової школи / Анатолій Лащенко. – К.: Музична Україна, 2007. – 187 с.
4. Немкович О. Литвиненко Михайло Семенович / Олена Немкович // Українська музична енциклопедія : [у 3 т.] / наук. ред. А. Калениченко, Н. Костюк, О. Немкович. – К. : Вид-во Ін-ту мистецтвознав., фольклористики та етнології НАН України, 2011. – Т.3. : Л-М. – С. 137-139.
5. Пархоменко Л. Легендарний Яків Калішевський в українській хоровій культурі / Л. Пархоменко // Музична україністика: сучасний вимір. – К., 2005. – Вип. 1. – С. 35-57.
6. Про що писали газети 20 років тому / матеріали підготували Михайло Мазурін і Максим Мудрак. – Церковна газета. – 2008. – №16-16 (217-218). – С. 16-21.
7. Худан М. Перший благодійний... / Микола Худан. – Літературна Україна. – 1989. – 26 січня. – С. 3.

УДК 78.071.1 (477) : 783.29 + 784.5

Екатерина Бабкіна

ДУХОВНИЙ КОНЦЕРТ-РЕКВИЕМ «СОН» І.В. ЩЕРБАКОВА: ДРАМАТУРГИЯ И СЕМАНТИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ

Стаття посвящена изучению драматургии и семантической концепции духовного концерта-реквиема «Сон» И.В. Щербакова. Выявлено, что семантическая концепция сочинения складывается вследствие использования синтетической жанровой модели, параллельной драматургии двух снов и сквозных тем, которые в драматургии приобретают множество толкований и выстраивают собственные семантические ряды значений.

Ключевые слова: реквием, драматургия, семантика, концепция, жанр, тематизм, хорал.

Бабкіна К. Духовний концерт-реквієм «Сон» І.В. Щербакова: драматургія та семантична концепція. Стаття присвячена вивченню драматургії та семантичної концепції духовного концерту-реквієму «Сон» І.В. Щербакова. Виявлено, що семантична концепція твору складається внаслідок використання синтетичної жанрової моделі, паралельної драматургії двох снів і наскрізних тем, які в драматургії набувають безліч тлумачень і вибудовують власні семантичні ряди значень.

Ключові слова: реквієм, драматургія, семантика, концепція, жанр, тематизм, хорал.